

L'últim home que parlava català (i II)

En el número anterior posàvem les bases teòriques per a diagnosticar la paradoxa de la mala salut de la llengua catalana quan les enquestes ens diuen que mai com ara els catalanoparlants, actius i passius, no havien estat tan abundants. Doncs bé, els lectors sensibles al tema deuen haver pogut llegir als mitjans de comunicació durant els sis darrers mesos expressions com «no es pot entendre el català dels polítics si no se sap castellà», o bé «els catalanoparlants han esdevingut porosos a la llengua espanyola i l'efecte de tot plegat pot ser convertir el català en un dialecte de l'espanyol», que reblaven el clau sobre aquesta assimilació lingüística que ens cau a sobre sense adonar-nos-en. Avui, però, deixarem de parlar-ne teòricament i posarem en solfa procediments i casos que il·lustrin la situació.

No parlem només de paraules, ja que al capdavant totes les llengües es manllevan paraules mútuament; sinó sobretot d'estructures lingüístiques. Una expressió tan nostra com «poc que m'ho ha dit...» ha desaparegut ben bé del parlar quotidià i la simple frase negativa amb el «no» i el «pas» combinats ja se sent ben rarament entre els més joves.

En el terreny de les frases fetes, també anem perdent les expressions més genuïnes i les substituïm per l'equivalent castellà sense adonar-nos-en. Quan temps enrere vàiem algú que menjava alguna cosa amb delit, dèiem que ens «feia venir salivera»; darrerament a les novel·les de moda he llegit repetidament «que li ve aigua a la boca», i en un anunci de xocolata que es pot veure per televisió de fa poques setmanes ja diuen sense cap rubor que «se li fa la boca aigua». Un periodista esportiu deia durant la transmissió d'un partit «molta fressa i poques nous» i es quedava tan ample, quan pocs anys enrere La Trinca feia broma amb l'absurd de les traduccions literals de les expressions genuïnes d'una llengua a l'altra... i «es que hay para alquilar sillas!»

Joan-Lluís Lluís (*Presència*, 18-24/11/2009), escriptor de la Catalunya del Nord, es lamentava d'aquesta pèrdua i deia que cada dia a un nord-català se li fa més difícil entendre un català del sud, perquè aquest darrer fa servir expressions que no es coneixen Pirineu enllà. I tot seguit explicava d'una manera diàfana el procés de canvi. Primer s'adopta una expressió espanyola perquè sembla que aporta un matís que enriqueix el vocabulari. Aquesta expressió importada es va imposant indiscriminadament i prescindint de matisos en tots els àmbits, ajudada moltes vegades per uns mitjans de comunicació catalans que, per dir-ho suaument, són poc sensibles a allò que ens és propi. Finalment, l'expressió genuïna és abandonada per arcaica, com si fos un patuès que ja no serveix per a una conversa entre gent del segle XXI. Ho il·lustraré amb un exemple que és a mig recorregut: Els nostres avis, quan volien donar l'enhorabona a algú, li deien indefectiblement «per molts anys»; ara s'està imposant l'expressió castellana «felicitats», així, en plural, i molta gent està convençuda que és correcta perquè «per molts anys» s'ha de fer servir per l'aniversari i «felicitats» pel sant. És allò que dèiem del matís! Però si observem bé la realitat, veurem que ja hi ha gent que ha abandonat del tot l'expressió catalana

pròpia i diu «felicitats» en qualsevol circumstància.

Quan passo llista a l'institut, de vegades em responen «no està», i jo els dic «no està de què?»; i un dia que parlàvem de la introducció de les noves tecnologies a l'aula, un company va expressar sorollosament la seva oposició amb un rotund «jo em nego», i el que realment se li entenia no és que anés a suïcidar-se, sinó que manifestava la seva negativa perquè el

tema «li venia gros» o bé «es negava amb un got d'aigua»; o el cas d'aquella persona que em deia per telèfon «ara li passo la senyora que es cuida», i jo penso que si es cuidava tant devia ser ja tot un figurí...

Si no som capaços d'aturar aquest procés, la nostra llengua tindrà un diccionari ple de paraules i expressions genuïnes inservibles i passades de moda al costat del doblat que s'haurà importat del castellà i que lluirà amb tota la seva esplendor: *tenda* per «botiga», *parat* per «aturat», *estanteria* per «prestatgeria», *està bo* per «és bo», i tants altres exemples que a hores d'ara, si continuéssim, ja omplirien de ben segur tot el País Petit que teniu a les mans.

JORDI ROCA I ROVIRA

